

แนวทางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูง
ในบริบทของการจัดการเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา
ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

นางสาว นงลักษณ์ ดิษฐวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-488-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE HIGHLAND COMMUNITY SETTLEMENT GUIDELINES
IN THE CONTEXT OF CONSERVATION FOREST AREA MANAGEMENT
AND ENVIRONMENT : A CASE STUDY OF COMMUNITY IN
DOI-INTANONT NATIONAL PARK, CHIANGMAI PROVINCE

Ms. Nonglak Disthawong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-488-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูง ในบริบทของการจัดการเขตพื้นที่ป่า
อนุรักษ์และสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษา ชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

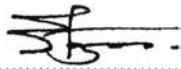
โดย นางสาว นงลักษณ์ ดิษฐวงษ์

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. บรรณโคภิชฎ์ เมฆวิชัย

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุไรวรรณ ตันกิมยง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

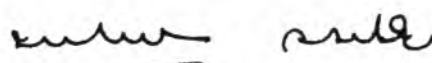

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สัจกุล) (รักษาการแทน)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

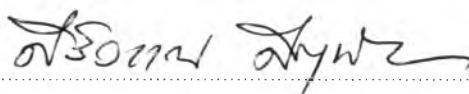
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. บรรณโคภิชฎ์ เมฆวิชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุไรวรรณ ตันกิมยง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ดิลาพัชรินทร์)

นางลักษณ์ ดิษฐวงษ์ แนวทางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูง ในบริบทของการจัดการเขต
พื้นที่ป่าอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษา ชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์
จังหวัดเชียงใหม่ อ. ทิพริศึกษา รศ. ดร. บรรณโคภิชฎี เมฆวิชัย. อ. ทิพริศึกษารวม
ผศ. ดร. อุไรวรรณ ตันกิมยง : 150 หน้า ISBN 974-334-488-8.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงว่า ชุมชน
สามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ถ้ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวบรวม
ข้อมูลจากเอกสาร จากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม
ประชากร ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ นโยบายโครงการพัฒนาพื้นที่ของรัฐ ข้อจำกัดทางกายภาพและสภาพ
ปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ศึกษาซึ่งเป็นเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พบว่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่มีการขยายตัว
จำนวนพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย พื้นที่เพื่อการเกษตรและพื้นที่ป่าไม้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่พื้นที่ไร่ร้างและป่า
เสื่อมโทรมมีจำนวนลดลง นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะและข้อจำกัดทางกายภาพของพื้นที่ รวมทั้งลักษณะทาง
สังคมของชุมชนมีผลต่อลักษณะของการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ป่าไม้

กลุ่มชุมชนสำคัญในพื้นที่มี 2 กลุ่มคือกลุ่มชนชาวม้งและกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงหรือชาวปกากะญอ
กลุ่มชุมชนทั้งสองมีความแตกต่างกันทางด้านชาติพันธุ์วิถีชีวิตความเชื่อ ลักษณะการจัดตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์
พื้นที่ดินของชุมชน ในอดีตชุมชนชาวม้งมีลักษณะการผลิตในแบบไร่เลื่อนลอยปลูกฝิ่นเป็นพืชหลัก ซึ่งเป็นวิธีการ
ที่ส่งผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ส่วนชาวกะเหรี่ยงมีลักษณะการผลิตในแบบไร
หมุนเวียนปลูกข้าวเป็นพืชหลัก มีลักษณะการใช้ประโยชน์ป่าไม้ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันกลุ่มชุมชนทั้งสองมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการผลิตทางการเกษตรเป็นแบบเกษตรกรรม
สมัยใหม่และวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ความมั่นคงในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนขึ้นอยู่กับ
นโยบายในการจัดการพื้นที่ป่าของรัฐเป็นสำคัญ

การกำหนดแนวทางในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการ
จัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถใช้นโยบายการจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในรูปแบบเดียวได้ แต่จะ
ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของพื้นที่และชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยต้องคำนึงว่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในเขตพื้นที่ป่า
อนุรักษ์จำเป็นต้องมีเงื่อนไขและข้อจำกัด เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคงความสมบูรณ์ตลอดไป

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา การวางแผนภาค ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2542 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3970727825 : MAJOR REGIONAL PLANNING

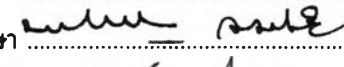
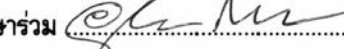
KEY WORD:

NONGLAK DISTHAWONG: THE HIGHLAND COMMUNITY SETTLEMENT GUIDELINES IN THE CONTEXT OF CONSERVATION FOREST AREA MANAGEMENT AND ENVIRONMENT A CASE STUDY OF COMMUNITIES IN DOI-INTANONT NATIONAL PARK, CHIANGMAI PROVINCE THESIS ADVISER: ASSO. PROF. BANNASOPHIT MAEKVICHAI Ph.D THESIS COADVISER: ASSIST. PROF. URAIVAN TAN-KIM-YONG Ph.D 150 pp ISBN 974-334-488-8.

The objective of this study is to understand about the highland community that can stay in conservation forest area, if that community has positive relationships with the natural conservation and environment. Study methodology is based-data collecting, field survey, and interview people who concerned with in physical, economical, social, population, policy, government spatial development projects, limiting factors and problems. In study area where is the conservation forest area, it was found that increasing of population growth, residential area, agricultural area and forest area, while the old-used land and deterioration forest is leased down, continuously. In additional social community characteristics that aspect to the settlement and landuse characteristics of community in the forest area.

In the study area, there are two important hill-tribe groups: Karen and Hmong. They have differents in tribe, livelihood, beliefs, characteristics of settlement and landuse. In the past, Hmong's productivity is shifting cultivation : poppy is important cash crop Hmong's productivity is negative relationships with the natural resources and environments. For Karen's productivity is land rotational cultivation : rice is the most important crop. This productivity is positive relationships with the natural resources and environment. In this moment, the both groups have to be changed to modern agriculture and modernization ways. However, the confident of the community settlement is considered to government policy in the forest area management

The highland community settlement guidelines for the strategy of the conservation forest area management and environment can't operate by only one method for whole forest. But, it considers to the different of community and spatial characteristics. And the community settlement in conservation forest must be have the conditions and limits for the richness of the natural resources and environment.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง ลายมือชื่อผู้ผลิต
สาขาวิชา การวางแผนภาค ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2542 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. บรรณโคภิชฎ์ เมฆวิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขต้นร่างจนกระทั่งวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุไรวรรณ ตันกิมยง ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำอันมีประโยชน์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ศิลพัชรินทร์ ที่กรุณารับเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนกายภาพ รวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนอุดหนุนบางส่วนในการทำงานวิจัยครั้งนี้ จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อติศร กระแสชัย ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ปรึกษางานไม้ดอก มูลนิธิโครงการหลวง ที่ได้ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มาโดยตลอด

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่สำนักงานอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เจ้าหน้าที่มูลนิธิโครงการหลวงอินทนนท์ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา รวมทั้งชาวบ้านในชุมชนซึ่งเป็นชาวไทยภูเขาที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและได้เสียสละเวลาในการตอบคำถามต่าง ๆ

ขอขอบคุณ คุณพฤกษ์ คงสวัสดิ์, คุณนรินทร์ เสนาปา, คุณบูรณพงษ์ คำปวน และคุณกาญจนา วิชิตตระกูลถาวร ซึ่งเป็นผองเพื่อนร่วมรุ่นและรุ่นน้อง คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเฉพาะคุณ กิจจา อนุกุลวัฒนาและคุณสายฝน เลิศวิรัชเจริญ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาได้สะดวก ภายและกำลังทรัพย์ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ยานพาหนะในการวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ พ่อ แม่ และครอบครัวเป็นอย่างสูง ที่ให้การสนับสนุนด้านการเงินและให้กำลังใจมาโดยตลอดจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

นงลักษณ์

ดิษฐวงษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนที่	ด
สารบัญแผนภาพ	ต
สารบัญภาพ	ถ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมา	1
1.2 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.3 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	3
1.4 วัตถุประสงค์	3
1.5 วิธีการและขั้นตอนการศึกษา	4
1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล	6
1.7 ระเบียบวิธีการวิจัย	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.9 ข้อจำกัดในการวิจัย	9
2 ทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 ทฤษฎีการพัฒนาความเจริญในพื้นที่	11
2.1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	11
2.1.1.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม	11
2.1.1.2 ทฤษฎีทวิภาค (Dualism Theory)	11
2.1.1.3 ทฤษฎีกระบวนการไปสู่ความทันสมัย (Modernization Theory)	11
2.1.1.4 ทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency Theory)	12
2.1.2 แนวความคิดเรื่องการพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ(Integrated rural development)...	12

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.2 แนวความคิดในการพัฒนาเชิงนิเวศวิทยา	13
2.2.1 แนวความคิดแบบตะวันออก	13
2.2.2 นิเวศพัฒนา (Ecodevelopment)	13
2.2.3 นิเวศวิทยานิยม (Ecologism)	13
2.3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ป่าไม้	14
2.3.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยรัฐ	14
2.3.2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน	14
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	15
2.4.1 เศรษฐกิจพอเพียง	15
2.4.1 ทฤษฎีใหม่	15
2.5 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในเขตพื้นที่ป่าไม้	16
2.5.1 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนตามระยะเวลาการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรม	16
2.5.1.1 ระบบการผลิตการเกษตรแบบใช้พื้นที่เพาะปลูกระยะสั้นและทิ้งไร่ร้างระยะสั้น	16
(Short cultivation-Short fallow)	
2.5.1.2 ระบบการผลิตการเกษตรแบบใช้พื้นที่เพาะปลูกระยะสั้นและทิ้งไร่ร้างยาวนาน	16
(Short cultivation-Long fallow)	
2.5.1.3 ระบบการผลิตการเกษตรแบบใช้พื้นที่เพาะปลูกระยะยาวและปล่อยให้ไร่ร้างยาวนาน	17
(Long cultivation-Very long fallow)	
2.5.1.4 ระบบการผลิตการเกษตรแบบใช้พื้นที่เพาะปลูกอย่างถาวร (Permanent Tree Crops)	17
2.5.2 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจำแนกตามระดับความสูงของพื้นที่และประเภทของป่าไม้	17
2.5.2.1 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ	17
2.5.2.2 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูงและบริเวณภูเขา	18
2.5.3 ไร่เลื่อนลอย	19
2.5.2.1 ลักษณะการผลิตทางการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย	19
2.5.2.2 ปัจจัยของสภาวะแวดล้อมที่มีส่วนสัมพันธ์กับการทำไร่เลื่อนลอย	21
2.5.2.3 มูลเหตุของการทำไร่เลื่อนลอย	22
2.6 สรุปแนวความคิดและทฤษฎีที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัย	24
2.6.1 แนวทางการพัฒนาที่ควรจะเป็น	24
2.6.2 สิ่งที่จะคำนึงถึงในการพัฒนาเชิงนิเวศวิทยา	24
2.6.3 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการวางแผนทางกายภาพ	26

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 สภาพแวดล้อมและวิวัฒนาการของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	27
3.1 สภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	27
3.1.1 ลักษณะทางกายภาพ	27
3.1.1.1 ภูมิประเทศ	27
3.1.1.2 ภูมิอากาศ	32
3.1.1.3 แหล่งน้ำและลุ่มน้ำ	32
3.1.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์	35
3.1.2 สภาพทั่วไปด้านการท่องเที่ยวและการนันทนาการ	44
3.1.3 โครงสร้างและบริการพื้นฐาน	45
3.1.3.1 สาธารณูปโภคในชุมชน	45
3.1.3.2 สาธารณูปการในชุมชน	46
3.2 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	48
3.2.1 การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	48
3.2.2 จำนวนประชากรและการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	50
3.2.3 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	51
3.3 สภาพทั่วไปและวิวัฒนาการของชุมชนตัวอย่างในการศึกษา	54
3.3.1 หมู่บ้านขุนกลาง	54
3.3.1.1 ความเป็นมาในการตั้งถิ่นฐาน	54
3.3.1.2 ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ	55
3.3.1.3 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ	56
3.3.1.4 โครงสร้างบริการพื้นฐาน	62
3.3.1.5 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง	62
3.3.2 หมู่บ้านผาหมอน	63
3.3.2.1 ความเป็นมาในการตั้งถิ่นฐาน	63
3.3.2.2 จำนวนประชากรและลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม	64
3.3.2.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ	65
3.3.2.4 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ	65
3.3.2.5 โครงสร้างบริการพื้นฐาน	69
3.3.2.6 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง	71
3.3.2.7 กิจกรรมการรวมกลุ่มของชุมชน	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.4 สรุปสภาพแวดล้อมและวิวัฒนาการของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	71
3.4.1 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนชาวกะเหรี่ยง	71
3.4.2 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนชาวม้ง	72
3.4.3 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนชาวไทยพื้นราบ	72
4 นโยบายและโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา	73
4.1 สรุปการพัฒนาความเจริญและการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ศึกษา	73
4.2 นโยบายและการดำเนินงานของรัฐ	76
4.2.1 แผนนโยบายของรัฐช่วงปี พ.ศ. 2502 - 2510	76
4.2.2 แผนนโยบายของรัฐช่วงปี พ.ศ. 2510 - 2522	76
4.2.3 แผนนโยบายของรัฐในปัจจุบัน (ช่วงปี พ.ศ. 2522 - 2542)	77
4.3 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	80
4.3.1 โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	80
4.3.2 โครงการหลวงอินทนนท์	81
4.3.3 โครงการพัฒนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	83
4.3.3.1 โครงการภายใต้แผนพัฒนาชนบทตามระบบงาน กชช.	83
4.3.3.2 โครงการพัฒนาที่สูงไทย - นอร์เวย์ (ปี พ.ศ. 2528 - 2532)	83
4.3.3.3 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม	83
4.3.3.4 โครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในเขตพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง	83
4.4 ผลจากการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงโดยรวมในพื้นที่ศึกษา	85
4.4.1 ผลจากการพัฒนาต่อชุมชนในพื้นที่ศึกษา	85
4.4.2 ผลจากการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม	86
4.4.3 ผลจากการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ	86
5 การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่	87
5.1 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและปัญหาการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง	87
5.1.1 สรุปสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในพื้นที่ศึกษา	87
5.1.1.1 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนชาวกะเหรี่ยง	87
5.1.1.2 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนชาวม้ง	87
5.1.1.3 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนชาวไทยพื้นราบ	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.1.2 ปัญหาและผลกระทบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูงดอยอินทนนท์	88
5.1.2.1 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	88
5.1.2.2 ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน	89
5.1.2.3 ปัญหาข้อขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	90
5.2 ปัจจัยและเงื่อนไขของการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์.....	93
5.2.1 เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกชุมชนที่ใช้เป็นกรณีศึกษา	93
5.2.2 ปัจจัยและเงื่อนไขในการตั้งถิ่นฐานของชาวม้งหมู่บ้านขุนกลาง	93
5.2.2.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ	93
5.2.2.2 ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม	94
5.2.2.3 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ	95
5.2.2.4 ปัจจัยภายนอกชุมชน	95
5.2.3 ปัจจัยและเงื่อนไขในการตั้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านผาหมอน	95
5.2.3.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ	95
5.2.3.2 ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม	96
5.2.3.3 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ	96
5.2.3.4 ปัจจัยภายนอกชุมชน	97
5.3 ข้อจำกัดและศักยภาพในการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงดอยอินทนนท์	97
5.3.1 ความสอดคล้องและความเหมาะสมของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบนพื้นที่สูง	97
5.3.3.1 การใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย	97
5.3.3.2 การใช้พื้นที่เพื่อการเกษตร	97
5.3.3.3 การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้	99
5.3.2 เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาข้อจำกัดและศักยภาพของพื้นที่	99
5.3.2.1 สภาพภูมิประเทศ	99
5.3.2.2 ทรัพยากรป่าไม้และผลิตผลจากป่าไม้	99
5.3.2.3 ทรัพยากรน้ำ	99
5.3.2.4 ทรัพยากรดิน	100
5.3.2.5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน	100
5.3.2.6 โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	100
5.3.3 การกำหนดปัจจัยในการพิจารณาความเหมาะสมของการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง	102

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.4 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ในการจัดแบ่งการใช้ที่ดินตามหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง	103
5.4.1 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ในการจัดแบ่งการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา	103
5.4.2 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ในการจัดแบ่งการใช้ที่ดินหมู่บ้านขุนกลาง	105
5.4.3 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ในการจัดแบ่งการใช้ที่ดินหมู่บ้านผามอน	106
5.5 สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงดอยอินทนนท์.....	107
5.5.1 ด้านกายภาพ	107
5.5.2 ประชากร	107
5.5.3 ด้านการประกอบอาชีพ	107
5.5.4 การพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	108
6 ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะ	109
6.1 ข้อเสนอของการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงดอยอินทนนท์	109
6.1.1 ภาพรวมของพื้นที่ศึกษา	109
6.1.2 หมู่บ้านตัวอย่างในการศึกษา	109
6.1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม	110
6.1.3.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง	110
6.1.3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย	110
6.1.3.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	111
6.2 แนวทางการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงที่เหมาะสม โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่	111
ภายใต้หลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง	
6.2.1 ลักษณะของชุมชนสีเขียวตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง	112
6.2.2 อภิปรายผลการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ในการจัดสรรพื้นที่	113
6.3 แนวทางการจัดการทรัพยากรโดยรัฐและโดยชุมชน : ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่	114
เชิงอนุรักษ์	
6.3.1 แนวทางการจัดการทรัพยากรโดยรัฐและโดยชุมชนในปัจจุบัน	114
6.3.1.1 การจัดการทรัพยากรโดยชุมชนในปัจจุบัน	114
6.3.1.2 การจัดการทรัพยากรโดยรัฐในปัจจุบัน	115
6.3.2 แนวทางการจัดการทรัพยากรโดยรัฐและโดยชุมชนในปัจจุบัน	116
6.3.3 แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยรัฐและโดยชุมชนในอนาคต	116
6.4 ข้อเสนอแนะ	117

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	118
ภาคผนวก	122
ภาคผนวก ก	123
ภาคผนวก ข	126
ภาคผนวก ค	128
ภาคผนวก ง	135
ภาคผนวก จ	138
ประวัติผู้วิจัย	144

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 การจำแนกลักษณะพื้นที่ตามเปอร์เซ็นต์ความลาดเท	29
3.2 การจำแนกพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ตามชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	29
3.3 พื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ในปี พ.ศ. 2527, 2532 และ 2536	39
3.4 จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ปี พ.ศ. 2529 - 2541	52
3.5 ปฏิทินการเกษตรของกลุ่มชาวม้ง (ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2522)	58
3.6 ปฏิทินการเกษตรของกลุ่มชาวกะเหรี่ยง (ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2522)	67
3.7 ปฏิทินการเก็บหาของป่าของชุมชนชาวกะเหรี่ยง	68
4.1 การดำเนินงานตามนโยบายหลักในการพัฒนาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์.....	75
4.2 สรุปผลการดำเนินงานในการพัฒนาพื้นที่ของหน่วยงานรัฐ	84
5.1 สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	91
5.2 การเปรียบเทียบลักษณะของชุมชนตัวอย่างในการศึกษา	98
5.3 ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ระดับต่าง ๆ ตามมาตรการและข้อกำหนดในปัจจุบัน	101

สารบัญแนพื้นที่

แนพื้นที่	หน้า
3.1 ระดับความสูงของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	28
3.2 สภาพความลาดชันของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	30
3.3 การจัดแบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	31
3.4 แหล่งน้ำ, เส้นทางน้ำและลุ่มน้ำหลักของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	34
3.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ปี พ.ศ.2527	40
3.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ปี พ.ศ.2532	41
3.7 การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ปี พ.ศ.2536	42
3.8 ที่ตั้งหน่วยงานราชการและโครงสร้างบริการพื้นฐานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	47
3.9 ที่ตั้งของหมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	49
3.10 ที่ตั้งและการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนหมู่บ้านขุนกลาง (พ.ศ. 2542)	60
3.11 ที่ตั้งและการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนหมู่บ้านผาหมอน (พ.ศ. 2542)	70
5.1 ปัญหาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	92

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ความสัมพันธ์ของลักษณะพื้นที่และระบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกับการตั้งถิ่นฐาน ของกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือของไทย	20
3.1 น้ำตกแม่ยะในช่วงที่มีน้ำมาก	33
3.2 น้ำตกแม่ยะในช่วงที่มีน้ำน้อย	33
3.3 ขั้วดอกฤๅษี (Sphagnum moss) บริเวณพรอังกา	35
3.4 ป่าดงดิบในระดับความสูงมากกว่า 1,500 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง	35
3.5 ป่าสนธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	36
3.6 ป่าผสมผลัดใบหรือป่าเบญจพรรณ (Mixed deciduous forest)	37
3.7 ป่าไผ่ตามแนวลำห้วย	37
3.8 ป่าเต็งรังในระดับความสูงต่ำกว่า 700 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง	37
3.9 พื้นที่อุทยาน ฯ และเส้นทางขึ้นสู่ยอดดอยอินทนนท์	43
3.10 หมูบ้านขุนกลางถ่ายจากบริเวณส่วนงานโคนม (เก่า) โครงการหลวงอินทนนท์	55
3.11 ลักษณะของบ้านชาวม้งในแบบดั้งเดิมซึ่งสร้างคร่อมติดดินที่หมู่บ้านขุนกลาง	56
3.12 สภาพพื้นที่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านขุนกลางและสาวชาวม้ง เมื่อปี พ.ศ. 2521	59
3.13 สภาพพื้นที่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านขุนกลางและโรงเรียนบ้านขุนกลาง เมื่อปี พ.ศ. 2521	59
3.14 สภาพพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านขุนกลางในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2542)	61
3.15 สภาพพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านขุนกลางในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2542)	61
3.16 บริเวณหมู่บ้านผาหมอนในปัจจุบัน (พ.ศ. 2542)	64
3.17 ลักษณะของบ้านชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านผาหมอน	65
3.18 ครกกระเดื่องตำข้าวส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตที่พึ่งพาตนเองของชุมชนบ้านผาหมอน	65
3.19 นาขั้นบันไดของชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	69
3.20 การขยายพื้นที่ทำกินและลักษณะการใช้พื้นที่ของกลุ่มชาวไทยพื้นราบ บริเวณติดกับเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ทางด้านอำเภอแม่แจ่ม	72
4.1 บริเวณพื้นที่สถานีโครงการหลวงอินทนนท์	82
5.1 อากาศตายซากของต้นไม้ที่พบในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	89
5.2 การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เพื่อทำเกษตรกรรม	90

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 ขั้นตอนและกรอบในการศึกษา	10